

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ТУРИЗМУ, БІЗНЕСУ І ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ І ТУРИЗМУ

**НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИК
ІЗ ТУРИЗМОЗНАВСТВА**

Галузь знань	24 Сфера обслуговування
Спеціальність	242 Туризм і рекреація; 242 Туризм
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Освітня програма	Туризмознавство
Форма здобуття освіти	денна, заочна

Наскрізна програма практик із туризмознавства для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти. Спеціальність 242 Туризм і рекреація, 242 Туризм, освітня програма Туризмознавство.

Розробники програми: **Васильчук В.**, професор кафедри психології і туризму, доктор історичних наук, професор;
Кучай О., доцент кафедри психології і туризму, кандидат економічних наук, доцент;
Зінченко В., доцент кафедри психології і туризму, кандидат історичних наук.

Рецензенти: **Гедін М.**, доцент кафедри психології і туризму, кандидат історичних наук, доцент;
Попович С., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри туризму Національного університету фізичного виховання і спорту України;
Саїдахмедова А., фахівець I категорії відділу міжнародних зв'язків з програм міжнародної академічної мобільності Київського національного лінгвістичного університету, випускниця 2022 р. КНЛУ спеціальності 242 Туризм.

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми: **Васильчук В.**, професор кафедри психології і туризму, доктор історичних наук, професор.

СХВАЛЕНО на засіданні кафедри психології і туризму «08» червня 2023 року, протокол № 16

Завідувач кафедри

Олександр БОНДАРЕНКО

СХВАЛЕНО на засіданні вченої ради факультету туризму, бізнесу і психології «23» червня 2023 року, протокол № 9

Голова вченої ради факультету

Ганна КУЧЕРЯВА

ЗАТВЕРДЖЕНО на засіданні вченої ради Київського національного лінгвістичного університету «28» серпня 2023 року, протокол № 1

Голова вченої ради Університету

Роман ВАСЬКО

Пояснювальна записка

Практична підготовка здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 242 Туризм і рекреація є невід'ємним складником освітнього процесу і важливим етапом у системі підготовки магістрів з туризму та рекреації денної та заочної форми здобуття освіти. Вона дозволяє досягти інтеграції теоретичної (фахової) підготовки в галузі туризму і рекреації з практичною та науково-дослідною роботою, що забезпечує формування загальних і спеціальних (фахових) компетентностей, а також досягнення результатів навчання, необхідних для професійної діяльності і проведення наукових досліджень з туризмознавства.

Головною метою практичної підготовки здобувачів вищої освіти є поглиблення знань здобувачів вищої освіти, здобутих у процесі теоретичного навчання, підготовка до самостійної, науково-дослідної діяльності, а також розвиток і вдосконалення практичних навичок та вмінь управлінської, інформаційно-аналітичної, проєктно-дослідницької, інноваційної та консалтингової діяльності на підприємствах туристичної галузі.

Під час навчання за ОП Туризмознавство спеціальності 242 Туризм і рекреація передбачено два види практик:

1. Переддипломна практика, I курс (2 семестр), 6 кредитів, 4 тижні.
2. Професійно-туристична практика, II курс (3 семестр), 12 кредитів, 8 тижнів.

Організація та проведення практики у Київському національному лінгвістичному університеті регламентується “Положенням про організацію освітнього процесу в Київському національному лінгвістичному університеті (перший (бакалаврський) і другий (магістерський) рівні вищої освіти); “Положенням про проведення практик здобувачів вищої освіти Київського національного лінгвістичного університету (перший (бакалаврський) і другий (магістерський) рівні вищої освіти), програмами переддипломної та професійно-туристичної практики.

Програми кожного виду практик складені відповідно до Стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня, галузі знань 24 Сфера обслуговування, за спеціальністю 242 Туризм, затвердженого та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 21.02.2022 р. № 209., освітньої програми Туризмознавство спеціальності 242 Туризм і рекреація Київського національного лінгвістичного університету, навчального плану.

Важливим елементом підготовки фахівців є принцип зв'язку між теорією і практикою, що носить обов'язковий характер в усіх формах організації навчального процесу.

Наскрізна програма практики – це основний навчально-методичний документ, розгорнутий план практичної підготовки здобувачів вищої освіти. Програма забезпечує єдиний комплексний підхід до організації практик, їх системність, неперервність і послідовність навчання здобувачів вищої освіти.

У наскрізній програмі з кожного виду практики подано рекомендації щодо методів і форм перевірки рівня знань, умінь, навичок, яких досягли

здобувачі вищої освіти. Мета і завдання всіх видів практик спрямовані на формування у здобувачів загальних, спеціальних (фахових) компетентностей та результатів навчання.

Базами переддипломної і професійно-туристичної практики є підприємства / організації різних форм власності, які працюють на ринку туристичних послуг. Перелік баз практики формується на основі договорів, укладених з Університетом.

Переддипломна практика також може проводитися на базі науково-дослідних закладів, відповідних профільних кафедр ЗВО, наукових та аналітичних підрозділів підприємств, установ, організацій, відомств, бібліотек тощо, які проводять науково-дослідні роботи чи здійснюють розробки та мають наукові здобутки у сфері наукової проблематики здобувачів.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИК

1.1. Переддипломна практика

Метою переддипломної практики є поглиблення теоретичних знань здобувачів вищої освіти; пошук, збір, аналіз та узагальнення матеріалу для розділів кваліфікаційної роботи; оформлення бібліографічного опису списку використаних джерел з теми кваліфікаційної роботи; розробка оригінальних наукових пропозицій та ідей для підготовки кваліфікаційної роботи.

Завданнями переддипломної практики є поглиблення теоретичних знань, здобутих у процесі теоретичного навчання; залучення здобувачів вищої освіти до науково-дослідницької роботи в сфері туризму і рекреації; сформувані вміння здобувачів самостійно збирати, узагальнювати та аналізувати матеріал для розділів кваліфікаційної роботи; оволодіння методами наукового дослідження і необхідними професійними компетенціями; набуття навичок самостійної практичної діяльності; вироблення творчого, науково-дослідницького підходу до професійної діяльності.

1.2. Професійно-туристична практика

Метою професійно-туристичної практики є сформувані у здобувачів вищої освіти уміння приймати самостійні професійні рішення під час конкретної роботи на підприємствах туристичної сфери з використанням набутих компетентностей і життєвого досвіду, а також формування практичних навичок та вмінь організаційно-управлінської, проєктної, виробничо-технологічної діяльності.

Завданнями професійно-туристичної практики є поглиблення теоретичних знань, одержаних під час вивчення професійно-орієнтованих дисциплін в Університеті; закріплення та систематизація набутих професійних знань, зокрема щодо застосування нормативно-правових документів, сучасних методів і принципів управління туристичними підприємствами; особливостей туристичного менеджменту, маркетингу, інформаційних технологій.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

Структура практики, вимоги до учасників освітнього процесу під час практики, зміст практики визначаються програмою відповідного виду практики.

2.1. Переддипломна практика

Переддипломна практика проводиться згідно з навчальним планом Київського національного лінгвістичного університету для здобувачів денної та заочної форм здобуття освіти. Потягом проходження переддипломної практики та виконання основних завдань програми практики кожен здобувач має отримати конкретні наукові результати з обраної наукової проблеми, що будуть відображені у відповідних розділах кваліфікаційної роботи. (тривалість практики 4 тижні).

Базами переддипломної практики є підприємства / організації різних форм власності, які працюють на ринку туристичних послуг. Перелік баз практики формується на основі договорів, укладених з Університетом.

Переддипломна практика також може проводитися на базі науково-дослідних закладів, відповідних профільних кафедр ЗВО, наукових та аналітичних підрозділів підприємств, установ, організацій, відомств, бібліотек тощо, які проводять науково-дослідні роботи чи здійснюють розробки та мають наукові здобутки у сфері наукової проблематики здобувачів.

2.2. Професійно-туристична практика

Професійно-туристична практика для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 242 Туризм і рекреація передбачає поглиблення теоретичних знань здобутих під час навчання в магістратурі, а також формування практичних навичок та вмій організаційно-управлінської, проектної, виробничо-технологічної діяльності на відповідних посадах на підприємствах туристичної сфери (тривалість практики 8 тижнів).

Професійно-туристична практика проводиться на базах практики, які відповідають певним вимогам. Базами практики можуть бути підприємства / організації різних форм власності, які працюють на ринку туристичних послуг. Підприємства (установи, організації), що є базами практики, повинні відповідати сучасним вимогам, тобто застосовувати сучасні форми та методи управління, організації планово-економічної роботи, комерційної й маркетингової діяльності, бухгалтерського обліку. Підприємства (установи, організації), що є базами практики, повинні мати у своїй структурі підрозділи, діяльність яких відповідає вимогам підготовки фахівців зі спеціальності 242 Туризм і рекреація. Підприємство повинно надати практиканту на період проходження практики обладнане робоче місце. Керівники баз практик не повинні допускати практикантів до виконання тих видів робіт, що не передбачені програмою практики або можуть становити загрозу для здоров'я та життя здобувача. Разом з цим, підприємство – база практики має надавати можливість практикантам користуватися комп'ютерними мережами,

професійними базами даних, бібліотеками, лабораторіями, технічною та іншою документацією, необхідною для виконання завдань програми професійно-туристичної практики, що не становить комерційної таємниці.

Керівництво практикою здобувачів вищої освіти здійснюється викладачами кафедри. До початку практики кафедра проводить організаційне зібрання, з метою ознайомлення здобувачів з порядком організації під час практики, оформленням необхідної документації, правилами техніки безпеки, розпорядком дня, видами та строками звітності тощо.

Поточний контроль практики здійснюється керівником практики від кафедри шляхом аналізу та оцінки систематичної роботи здобувачів. Підсумковий контроль здійснюється у кінці проходження практики шляхом оцінювання цілісної систематичної діяльності здобувачів протягом конкретного періоду (термін практики). При виставленні оцінки здобувачу вищої освіти враховується формування загальних, фахових компетентностей та програмних результатів навчання, а саме: рівень теоретичної підготовки майбутнього фахівця, якість виконання завдань практики, рівень оволодіння професійними вміннями і навичками, ставлення до клієнтів і співробітників компанії, акуратність, дисциплінованість, дотримання графіку проходження практики, якість оформлення документації та своєчасність її подання.

3. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИК

По закінченню практики здобувачі вищої освіти оформляють звіт, зміст якого визначається програмами практик. До звіту можуть входити визначені програмами матеріали (індивідуальний графік, щоденник практики, інформаційна, технологічна документація, звіт, характеристика та ін.). У звіті повинна бути викладена фактично виконана робота здобувача із зазначенням методів, завдяки яким отримано результати. Звіт з практики має бути написаний державною мовою, стиль науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок; послідовність викладення матеріалу – логічна. Усі сторінки текстової частини повинні мати наскрізну нумерацію.

КОНТРОЛЬ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОХОДЖЕННЯ ЗДОБУВАЧАМИ ПРАКТИКИ

Поточний контроль виконання програми практики здобувачами здійснюється керівниками від кафедри та бази практики у формі систематичних перевірок виконання здобувачем посадових обов'язків, своєчасності внесення робочих записів до щоденника практики, дотримання термінів виконання програми переддипломної практики, індивідуальних завдань.

Підсумковий контроль результатів проходження практики відбувається у формі заліку, під час якого здобувачі захищають звіт практики. Відповідальність за його проведення покладається на керівника практики від кафедри. Залік проводиться після завершення практики.

Оцінювання результатів проходження практики

Підсумковий контроль результатів проходження практики відбувається у формі заліку, під час якого здобувачі захищають **звіт з практики**. Відповідальність за його проведення покладається на керівника практики від кафедри. Залік проводиться після завершення практики.

Критерії оцінювання результатів переддипломної практики

№ з/п	Критерії	Макс · кільк ість балів	Зміст критеріїв оцінювання	Оцінка в балах
1.	Оформлення щоденника проходження переддипломної практики	10	– щоденник оформлено належним чином, він містить повну інформацію про діяльність практиканта, містить позитивні характеристики керівника від бази практики та керівника від університету, щоденник повністю відповідає програмі практики;	9–10
			– щоденник у цілому містить належну інформацію, однак оформлений з порушенням установлених вимог. Характеристики керівника від бази практики та керівника від університету – у цілому позитивні, щоденник у цілому відповідає програмі практики;	7–8
			– щоденник оформлений з	1–5

			<p>порушенням установлених вимог, частково містить передбачену ним інформацію (зокрема щодо змісту виконаних завдань).</p> <p>Характеристики керівника від бази практики та керівника від університету – негативні;</p> <p>– щоденник не відповідає програмі практики;</p>	0
2.	<p>Якість наукового апарату звіту про практику (актуальність теми індивідуального завдання, її відповідність сучасним вимогам, об'єкт, предмет, мета, завдання, методи дослідження), відповідність темі індивідуального завдання, науковість, правильність, логічність викладу.</p>	10	<p>– відповідає повністю;</p> <p>– відповідає неповністю;</p> <p>– відповідає недостатньо;</p> <p>– відповідність відсутня;</p> <p>– науковий апарат не визначено.</p>	<p>10</p> <p>8–9</p> <p>6–7</p> <p>1–5</p> <p>0</p>
3.	<p>Характеристика організації – бази практики.</p>	10	<p>– повна, обґрунтована;</p> <p>– неповна;</p> <p>– недостатньо повна, аналіз показників недостатній;</p> <p>– переважає описовий характер без відповідного аналізу;</p> <p>– аналіз відсутній.</p>	<p>10</p> <p>8 – 9</p> <p>6 – 7</p> <p>1–5</p> <p>0</p>

4.	Представлення матеріалу для розділів кваліфікаційної роботи: – відповідність змісту назві, поставленій меті та завданням; – відповідність методики дослідження заявленим завданням; – аргументованість висновків; – наявність власних пропозицій і рекомендацій з предмета дослідження.	20	<ul style="list-style-type: none"> – повно та обґрунтовано; – недостатньо повно та обґрунтовано; – неповно, непослідовно, – необґрунтовано; – незадовільно; – відповідь відсутня. 	<p>20</p> <p>15 – 19</p> <p>10 – 14</p> <p>6–9</p> <p>1 – 5</p> <p>0</p>
5.	Оформлення бібліографічного опису списку використаних джерел з теми кваліфікаційної роботи, оцінка у відгуку з бази практики.	10	<ul style="list-style-type: none"> – оформлення відповідає ДСТУ 8302:2015, оцінка – висока позитивна; – переважна більшість елементів бібліографічного опису списку використаних джерел відповідають ДСТУ 8302:2015, оцінка – переважно позитивна; – більшість елементів бібліографічного опису списку використаних джерел не відповідають ДСТУ 8302:2015, оцінка – задовільна; – оформлення не правильне, оцінка – незадовільна. 	<p>10</p> <p>6 – 9</p> <p>1 – 5</p> <p>1 – 5</p>
6.	Правильність оформлення звітної документації, відповідність звіту про практику встановленим	10	<ul style="list-style-type: none"> – повна відповідність, висока якість; – недостатньо повна відповідність, є незначні відхилення 	<p>10</p> <p>8– 9</p>

	<p>в Україні вимогам до наукових робіт:</p> <ul style="list-style-type: none"> – грамотність, науковий стиль викладу; – відповідність структури, обсягу роботи затвердженим вимогам; – якість оформлення роботи; – якість бібліографічного списку; – культура посилань на використані джерела і літературу. 		<p>від затверджених стандартів;</p> <ul style="list-style-type: none"> – неповна відповідність, недостатня якість; – невідповідність, якість низька, багато мовних помилок; – якість оформлення незадовільна, звіт і звітна документація подана з суттєвими порушеннями встановлених термінів їх подання. 	<p>6–7</p> <p>1–5</p> <p>0</p>
7.	<p>Змістовність доповіді та відповіді на запитання під час захисту.</p>	30	<ul style="list-style-type: none"> – повні, послідовні, логічні; – недостатньо повні, послідовні, логічні; – непослідовно та нелогічно побудована доповідь, недостатньо повні й глибокі відповіді на запитання; – доповідь поверхова, незадовільні відповіді на запитання; – знання з теми індивідуального завдання незадовільні, відповіді на запитання відсутні. 	<p>30</p> <p>23 – 29</p> <p>14 – 22</p> <p>1–13</p> <p>0</p>

Рекомендована структура захисту звіту з професійно-туристичної практики:

– Теоретична частина: загальний опис й характеристика напряму діяльності підприємства-бази практики, термінів проходження практики, мета, завдання практики.

- Аналіз робочого місця в період практики та видів роботи, до яких був залучений здобувач в період проходження практики.
- Презентація власних туристичних проєктів, результатів дослідження в рамках виконання індивідуальних завдань тощо.
- Висновки та рекомендації.

Критерії оцінювання результатів професійно-туристичної практики

№ з/п	Критерії	Макс · кільк ість балів	Зміст критеріїв оцінювання	Оцінка в балах
1.	Оформлення щоденника проходження практики	10	<ul style="list-style-type: none"> – щоденник оформлено належним чином, він містить повну інформацію про діяльність практиканта, містить позитивні характеристики керівника від бази практики та керівника від університету, щоденник повністю відповідає програмі практики; – щоденник у цілому містить належну інформацію, однак оформлений з порушенням установлених вимог. Характеристики керівника від бази практики та керівника від університету – у цілому позитивні, щоденник у цілому відповідає програмі практики; – щоденник оформлений з 	<p>9–10</p> <p>7–8</p> <p>1–5</p>

			<p>порушенням установлених вимог, частково містить передбачену ним інформацію (зокрема щодо змісту виконаних завдань). Характеристики керівника від бази практики та керівника від університету – негативні;</p> <ul style="list-style-type: none"> – щоденник не відповідає програмі практики; 	0
2.	<p>Якість наукового апарату звіту про практику (актуальність теми індивідуального завдання, її відповідність сучасним вимогам, об'єкт, предмет, мета, завдання, методи дослідження), відповідність темі індивідуального завдання, науковість, правильність, логічність викладу.</p>	10	<ul style="list-style-type: none"> – відповідає повністю; – відповідає неповністю; – відповідає недостатньо; – відповідність відсутня; – науковий апарат не визначено. 	<p>10</p> <p>8–9</p> <p>6–7</p> <p>1–5</p> <p>0</p>
3.	<p>Системна характеристика організації – бази практики (основні управлінські та організаційно-економічні умови діяльності, опис середовища функціонування).</p>	10	<ul style="list-style-type: none"> – повна, обґрунтована; – неповна; – недостатньо повна, аналіз показників недостатній; – переважає описовий характер без відповідного аналізу; – аналіз відсутній. 	<p>10</p> <p>8 – 9</p> <p>6 – 7</p> <p>1–5</p> <p>0</p>

4.	<p>Повнота, науковий рівень обґрунтування розробок, пропозицій, запропонованих рішень в індивідуальному завданні:</p> <ul style="list-style-type: none"> – рівень самостійності виконання індивідуального завдання; – відповідність змісту назві, – поставленій меті та завданням; – адекватність методики дослідження заявленим завданням; – якість інтерпретації результатів дослідження; – аргументованість висновків; – наявність власних пропозицій і рекомендацій з предмета дослідження. 	20	<ul style="list-style-type: none"> – повно та обґрунтовано; – недостатньо повно та обґрунтовано; – неповно, непослідовно, – необґрунтовано; – незадовільно; – відповідь відсутня. 	<p>20</p> <p>15 – 19</p> <p>10 – 14</p> <p>6–9</p> <p>1 – 5</p> <p>0</p>
5.	<p>Практична цінність розробок, пропозицій, запропонованих рішень, оцінка у відгуку з бази практики.</p>	10	<ul style="list-style-type: none"> – висока практична цінність, оцінка – висока позитивна; – практична цінність часткова, оцінка – позитивна; – окремі елементи мають практичну цінність, оцінка – переважно позитивна; – практична цінність не доведена, оцінка – задовільна; – немає практичної цінності, оцінка – незадовільна. 	<p>10</p> <p>8 – 9</p> <p>6 – 7</p> <p>1 – 5</p> <p>0</p>
6.	<p>Правильність оформлення звітної</p>	10	<ul style="list-style-type: none"> – повна відповідність, висока якість; 	10

	<p>документації, відповідність звіту про практику встановленим в Україні вимогам до наукових робіт:</p> <ul style="list-style-type: none"> – грамотність, науковий стиль викладу; – відповідність структури, обсягу роботи вимогам, затвердженим випусковою кафедрою; – якість оформлення роботи; – якість бібліографічного списку; – культура посилань на використані джерела і літературу. 		<ul style="list-style-type: none"> – недостатньо повна відповідність, є незначні відхилення від затверджених стандартів; – неповна відповідність, недостатня якість; – невідповідність, якість низька, багато мовних помилок; – якість оформлення незадовільна, звіт і звітна документація подана з суттєвими порушеннями встановлених термінів їх подання. 	<p>8– 9</p> <p>6–7</p> <p>1– 5</p> <p>0</p>
7.	<p>Змістовність доповіді та відповідей на запитання під час захисту.</p>	30	<ul style="list-style-type: none"> – повні, послідовні, логічні; – недостатньо повні, послідовні, логічні; – непослідовно та нелогічно побудована доповідь, недостатньо повні й глибокі відповіді на запитання; – доповідь поверхова, незадовільні відповіді на запитання; – знання з теми індивідуального завдання незадовільні, відповіді на запитання відсутні. 	<p>30</p> <p>23 – 29</p> <p>14 – 22</p> <p>1–13</p> <p>0</p>

Результати досягнень здобувачів під час практик оцінюються як **зараховано**”, **“не зараховано”** за національною шкалою оцінювання та відповідною кількістю балів за шкалою ЄКТС.

Підсумковий рейтинговий бал (кількість балів за 100-бальною шкалою)	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за залік
90 – 100	A	зараховано
82 – 89	B	
75 – 81	C	
66 – 74	D	
60 – 65	E	
0 – 59	FX	не зараховано

Оцінка за практику вноситься до відомості обліку успішності та до залікової книжки здобувача за підписом керівника практики від кафедри.

Здобувачу, який не виконав програму практики з поважних причин, може бути надано право проходження практики за індивідуальним графіком при відповідному погодженні завідувачем кафедрою та деканом факультету.

Здобувачу, котрий не з'явився на захист практики з поважних причин, може бути надане право складання заліку в період загальних перескладань з дисциплін, але у присутності комісії у складі не менше 3-х осіб. Здобувач, який востаннє отримав негативну оцінку в комісії, відраховується з університету у встановленому порядку.

Здобувачі, які не з'явилися для проходження практики без поважних причин, відраховуються з Університету за невиконання індивідуального навчального плану.

ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Підсумки практики обговорюються на засіданні кафедри психології і туризму.

У звіті керівник практики від кафедри психології і туризму зазначає, чи було досягнуто мету практики, відповідність її завданням, указаним у програмі, реалізовано план практики, зазначає відповідні бази практик, головні досягнення здобувачів під час проходження практики, аналізує результати проходження практики та вказує на проблеми та недоліки.

У кінці кожного навчального року керівники практики від кафедри та від факультету подають керівнику практики від університету узагальнений звіт про проходження практики здобувачами за відповідний навчальний період. Загальні підсумки практики підбиваються на засіданні вченої ради факультету, але не рідше одного разу протягом навчального року.

Крім того, після проходження практики проводиться опитування здобувачів-практикантів, керівників практики, роботодавців (представників баз практики), інших стейкхолдерів для розроблення (з урахуванням результатів опитування) заходів, спрямованих на підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців тощо.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові акти

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. №436-IV, станом на 6 липня 2005 р. № 2738-IV.
2. ДСТУ 3008-95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення.
3. ДСТУ 3582-97. Інформація та документація, скорочення слів в українській мові в бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила.
4. ДСТУ 4268:2003. Послуги туристичні. Засоби розміщування. Загальні вимоги. URL : <http://www.kurortservice.com/uploads/assets/file/per.pdf>
5. ДСТУ 4527: 2006. Послуги туристичні. Засоби розміщування. Терміни та визначення. URL : <http://www.prohotel.tv/forum/index.php?autocom=downloads&showfile=439>
6. ДСТУ 4527:2006. Національний стандарт України. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення. [Чинний від 2006-08-18]. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 92 с.
7. ДСТУ Документація, звіти у сфері науки і техніки. [Чинний від 1995-03-15]. Київ : Держстандарт України, 1995. 87 с.
8. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV, станом на 08.09.2005 р. № 2875-IV.
9. Конституція України : від 26.06.1996 р., станом на 08.12.2004 р. № 2222-IV.
10. Про туризм : Закон України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
11. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1994 р. Постанова ВР України №30.
12. Про Концептуальні засади організації екскурсійної діяльності в Україні : наказ Держкомітету молодіжної політики, спорту і туризму в Україні №30 від 15.01.02.

Базова література:

1. Бабарицька, В. К., Малиновська, О. Ю. (2004). *Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення тур продукту : навч. посіб.* Київ : АЛЬТЕРПРЕС.
2. Бабарицька, В., Короткова, А., Малиновська, О. (2007). *Екскурсознавство і музеєзнавство : навч. посіб.* Київ : Альтерпрес.
3. Бутко, М.П. (2016). *Виробничий менеджмент: підручник.* Київ: ЦУЛ.
4. Віденко, В. М. (2008). *Менеджмент : підручник.* Київ : Кондор.

5. Євтушенко, М.Ю., Хижняк, М.І. (2019). *Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб.* Київ : Центр навчальної літератури.
6. Кислий, В.М. (2018). *Організація наукових досліджень : навч. посіб.* Суми : Університетська книга.
7. Кифяк, В. Ф. (2003). *Організація туристичної діяльності в Україні.* Чернівці: Книги – XXI.
8. Колесников, О.В. (2019). *Основи наукових досліджень навч. посіб.* Київ : Центр навчальної літератури.
9. Конверський, А. (2019). *Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб.* Київ : Центр навчальної літератури.
10. Король, О. Д. (2016). *Організація екскурсійних послуг у туризмі : навч.-метод. посіб.* Чернівці : Чернівецький національний університет.
11. Круль, Г.Я. (2017). *Основи готельної справи: навч. посіб.* Київ: Центр навчальної літератури.
12. Любіцева, О. О. (2008). *Методика розробки турів : навч. посіб. 2-е вид., перероб. та доп.* Київ : Альтерпрес.
13. Мальська, М., Пандяк, І. (2017). *Організація наукових досліджень.* Київ : Центр навчальної літератури.
14. Мальська, М., Паньків, Н. (2020). *Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студентів спеціальності «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа».* Львів : Видавництво ЛНУ імені Івана Франка.
15. Носачова, Ю.В., Іваненко, О.І., Радовенчик, Я.В. (2020). *Основи наукових досліджень : підручник.* Київ : Кондор.
16. Окорський, В. П. (2009). *Основи менеджменту : навч. посіб.* Рівне : НУВГП.
17. Петренко, А., Забара, С. (2018). *Основи наукової діяльності : навч. посіб.* Київ : Видавництво університету «Україна».

Допоміжна література:

1. Літовка-Деменіна, С.А. (2017). Сучасний стан підготовки майбутнього фахівця сфери туризму до екскурсійної діяльності: теоретико-методологічний аспект. *Теоретична і дидактична філологія. Серія «Педагогіка», 24, 93 -102.*
2. Ситник, Й. С. (2008). *Менеджмент організацій : навч. посіб.* Львів: “Тріада плюс”.
3. Скібіцький, О. М. (2013). *Управління людським потенціалом : персонал, психологія, мотивація, відповідальність : монографія.* Київ : ТОВ “Три-К”.
4. Окорський, В. П. (2009). *Основи менеджменту : навч. посіб.* Рівне : НУВГП.
5. Петренко, А., Забара, С. (2018). *Основи наукової діяльності : навч. посіб.* Київ : Видавництво університету «Україна».
6. Покоłodна, М. М. (2007). *Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Організація екскурсійних послуг» (для студентів за напрямом підготовки 0504 – «Туризм» зі спеціальності «Туризм»).* Харків : ХНАМГ.

7. Федорченко, В.К. (ред.). (2002). *Правове регулювання туристичної діяльності в Україні : збірник нормативно-правових актів*. Київ : Юрінком Інтер.
8. Чагайда, І. М. (2004). *Екскурсознавство : навч. посіб.* Київ : ІТФПУ.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Верховної Ради України. URL : <http://www.rada.gov.ua>
2. Нормативні акти України. URL : <http://www.nau.kiev.ua>
3. Сайт Державної туристичної Адміністрації. URL : <http://www.tourism.gov.ua>
4. Віртуальний турист – довідки про всі країни світу (карти, історія, культура, природні умови). URL : <http://www.world-v-tourism.com>
5. Офіційний сайт Державного агентства розвитку туризму URL : <http://www.tourism.gov.ua/>
6. Council of Hotel, Restaurant & Institutional Educators. URL : <http://www.chrie.org>.

7.